

Vlastný materiál

Návrh účasti delegácie Slovenskej republiky na 30. konferencii zmluvných strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy, 20 konferencii zmluvných strán Kjótskeho protokolu a 7. konferencii strán slúžiacej ako stretnutie strán Parížskej dohody, Belém, Brazília, 10. – 21. november 2025

Základným medzinárodnoprávnym nástrojom pre hľadanie globálnych riešení pre problematiku zmeny klímy je Rámcový dohovor Organizácie spojených národov o zmene klímy, Kjótsky protokol k Dohovoru a Parížska dohoda.

Rámcový dohovor Organizácie spojených národov o zmene klímy, Kjótsky protokol, Dodatok z Dauhy

Rámcový dohovor Organizácie spojených národov o zmene klímy (ďalej len „Dohovor“) bol prijatý v roku 1992 v Rio de Janeiro. Pre neurčitosť záväzkov Dohovoru a rozdelenie krajín na rozvinuté a rozvojové bol v roku 1997 prijatý Kjótsky protokol (ďalej len „KP“) ako vykonávací protokol. KP po prvý raz stanovil povinnosť pre rozvinuté krajiny znížiť počas záväzného obdobia rokov 2008 až 2012 agregované antropogénne emisie skleníkových plynov najmenej o 5 % v porovnaní s rokom 1990. V roku 2012 sa v Dauhe prijal dodatok ku KP. Zmluvné strany sa zaviazali v období rokov 2013 až 2020 znížiť svoje celkové emisie takýchto plynov najmenej o 18 % v porovnaní s emisiami v roku 1990, pričom EÚ prijala záväzok zníženia svojich emisií o 20 %.

Parížska dohoda

Záväzky podľa dodatku z Dauhy sa však týkali iba vyspelých krajín, aj to nie všetkých (nepripojili sa napr. Japonsko, Rusko, Nový Zéland, Kanada či USA) a pokrývali len necelých 15 % svetových emisií. Z toho dôvodu sa svetové spoločenstvo usilovalo o novú globálnu dohodu, ktorá by znamenala širšie zapojenie krajín tak, aby sa k redukčným záväzkom popri rozvinutých krajinách pripojili aj dynamicky rastúce rozvojové krajiny ako napr. Čína, India, Brazília, Južná Afrika a ďalšie.

Po niekoľkoročných náročných medzinárodných vyjednávaniach sa dňa 12. decembra 2015 na plenárnom zasadnutí konferencie zmluvných strán Dohovoru v Paríži podarilo prijať globálnu dohodu o zmene klímy – Parížsku dohodu (ďalej len „PA“). Do platnosti vstúpila dňa 4. novembra 2016.

Jej cieľom je obmedziť rast globálnej teploty do konca storočia o maximálne 2 stupne Celzia v porovnaní s predindustriálnym obdobím. Zároveň sa strany PA zaviazali vynaložiť úsilie na obmedzenie zvýšenia teploty na 1,5 stupňa Celzia v porovnaní s predindustriálnym obdobím.

V druhej polovici 21. storočia by sa mala dosiahnuť uhlíková neutralita, t. j. vypustiť len toľko emisií skleníkových plynov, koľko ekosystémy dokážu zachytiť.

PA je prelomová najmä v troch dôležitých aspektoch:

- prvýkrát ustanovuje redukčné záväzky a povinnosti nielen pre rozvinuté krajiny, ako to bolo dovtedy ustanovené v KP, ale pre všetky zmluvné strany PA;
- prvýkrát sa dôslednejšie venuje aj adaptácii na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy a zavádza povinnosť aktívne sa na ne pripravovať, včítane monitorovania a hodnotenia, budovať a posilňovať odolnosť ekosystémov a socio-ekonomických systémov;
- povinnosť sledovať emisie skleníkových plynov a informovať o ich množstve sa vzťahuje tiež na všetky krajiny, nielen na rozvinuté.

Konferencia zmluvných strán Dohovoru (označovaná ako COP), konferencia zmluvných strán KP (označovaná ako CMP) a konferencia strán slúžiaca ako stretnutie strán Parížskej dohody (označovaná ako CMA) sú najvyššími rozhodovacími orgánmi Dohovoru, KP a PA. Jednou z najdôležitejších úloh, ktoré plnia, je posudzovanie a konečné prijímanie rozhodnutí na plnenie cieľov a záväzkov krajín podľa Dohovoru, KP a PA. Tieto zasadnutia sa zvyknú spoločne označovať ako COP s príslušným poradovým číslom.

COP29 v Baku v Azerbajdžane

V dňoch 11. až 24. novembra 2024 prebiehali v azerbajdžanskom Baku súbežne 29. konferencia zmluvných strán Rámcového dohovoru OSN o zmene klímy, 19. zasadnutie zmluvných strán Kjótskeho protokolu, 61. zasadnutie podporného orgánu Dohovoru pre vedecké a technologické poradenstvo, 61. zasadnutie podporného orgánu Dohovoru pre implementáciu a 6. zasadnutie Konferencie strán slúžiacej ako stretnutie strán Parížskej dohody. Tieto zasadnutia sa súhrne označujú ako COP29.

Na COP29 prijali krajiny 49 rozhodnutí a tri rezolúcie k množstvu oblastí a otázok globálnej klimateckej politiky. Za hlavný záver konferencie sa považuje rozhodnutie o Novom kolektívnom kvantifikovanom finančnom ciele, ktorý nahradil doterajší cieľ pre rozvinuté krajiny prispievať 100 miliárd USD ročne rozvojovým krajinám na klimatické opatrenia. Štáty sa dohodli na strojnásobení a teda sume 300 miliárd USD ročne do roku 2035 zo širokej škály zdrojov.

Ďalším kľúčovým výstupom rokovaní bola úplná operacionalizácia článku 6 Parížskej dohody, ktorý sa týka trhov s uhlíkom. Išlo o poslednú časť tzv. knihy pravidiel Parížskej dohody, ktorá zostávala otvorená, pričom príslušné rokovania trvali skoro dekádu.

Dňa 5. marca 2025 vzala vláda SR na vedomie informatívny materiál o výsledkoch COP29¹.

¹ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/30473/1>

COP30 v Beléme v Brazílii

Veľvyslanec André Corrêa do Lago, dezignovaný prezident COP30, komunikoval priority a víziu brazílskeho predsedníctva prostredníctvom otvorených listov. V kontexte pociťovaných dôsledkov zmeny klímy vyzýva globálne spoločenstvo na spoločné úsilie. Predsedníctvo zdôrazňuje potrebu prechodu od konfrontačného vyjednávania k spolupráci, empatii a spoločnému budovaniu dôvery. Rokovania by mali byť vedené v duchu inkluzívnosti, transparentnosti a zamerania sa na výsledky, ktoré majú reálny dopad.

Ako priority si stanovilo:

- Posilnenie multilateralizmu a dôvery v klimatický režim OSN;
- Prepojenie klimatických politík s každodenným životom ľudí;
- Urýchlenie implementácie Parížskej dohody.

Za kľúčové témy vyjednávania označuje:

- Indikátory pre Globálny cieľ pre adaptáciu;
- Dialóg o implementácii výsledkov Globálneho hodnotenia;
- Pracovný program pre spravodlivú transformáciu;
- Národné adaptačné plány;
- Straty a škody;
- Lokálne komunity a pôvodní obyvatelia.

Predsedníctvo však indikuje, že všetky mandáty a body agendy rokovaní počas COP30 považuje za dôležité.

Pozícia EÚ

EÚ pripravuje svoju rámcovú pozíciu vo forme záverov Rady ministrov EÚ pre životné prostredie ku COP30. Podľa informácií od dánskeho predsedníctva v Rade EÚ bude návrh záverov založený na výsledkoch COP29 a posledného zasadnutia podporných orgánov Dohovoru (jún 2025), bude zdôrazňovať mimoriadnu naliehavosť posilniť globálnu reakciu na riešenie zmeny klímy a indikovať očakávania od COP30. Závery Rady ministrov životného prostredia ku COP30 by mali byť schválené na zasadnutí Rady v októbri 2025.

Účasť delegácie SR na COP30

Podľa informácií od brazílskeho predsedníctva sa bude summit svetových lídrov konať ešte pred začiatkom COP30 a to v dňoch 6. a 7. novembra 2025 v Beléme. Summitu sa zúčastní predseda vlády SR ako vedúci delegácie SR. Navrhuje sa, aby v zhode s postupom pri schvaľovaní delegácie SR na predošlých medzinárodných klimatických konferenciách OSN, boli zástupcami vedúceho delegácie SR mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa v Brazílii a generálny riaditeľ sekcie zmeny klímy a ochrany ovzdušia Ministerstva životného

prostredia SR. Za rezort životného prostredia sa ďalej navrhuje účasť jednej expertky na zmenu klímy. Členov svojej delegácie, prípadne svojich ďalších zástupcov si určí vedúci delegácie SR. Ostatných členov delegácie SR, prípadne ďalších zástupcov vedúceho delegácie SR určí podpredseda vlády a minister životného prostredia SR. Účasť slovenských podnikateľov určí podpredsedníčka vlády a ministerka hospodárstva SR.

Smernica pre postup delegácie SR počas COP30

- Delegácia SR bude na rokovaní postupovať v súlade s Ústavou Slovenskej republiky a záujmami zahraničnej politiky SR. Bude rešpektovať záväzky vyplývajúce z medzinárodného práva a medzinárodných zmlúv, ktorými je SR viazaná.
- Pozícia SR pre rokovania na COP30 bude vychádzať zo záverov Rady ministrov EÚ pre životné prostredie, ktoré budú prijaté v októbri 2025, a nebude sa v zásadných otázkach od nej líšiť.
- Pozícia SR pre rokovania na COP30 bude taktiež vychádzať z Aktualizácie Integrovaného národného energetického a klimatického plánu SR, ktorý bol schválený vládou SR, a nebude sa v zásadných otázkach od nej líšiť.
- Svoju národnú pozíciu bude SR presadzovať v rámci každodenných ranných koordinačných stretnutí vo formáte pracovnej skupiny Rady EÚ pre medzinárodné environmentálne otázky.
- SR sa počas pracovných rokovaní bude usilovať doriešiť otvorené technické otázky a v rámci ministerských rokovaní na najvyššej úrovni uzavrieť otvorené politické témy.